

ZES JAAR ERVARING MET SCHAPENHUISVESTING

T. Ruiter

Rondom de schapenhuisvesting op de Waiboerhoeve is de laatste jaren heel wat gebeurd. Er zijn ervaringen opgedaan met vier vormen van huisvesting. Inmiddels is de inrichting van de oude open-frontstal aangepast en er is een nieuwe open-frontstal bijgebouwd. Dit is gebeurd aan de hand van de opgedane ervaringen.

Hoe het begon

In 1972 werden 200 ooilammeren aangekocht van het Texelse ras. Deze ooiën lamden voor de eerste keer in het voorjaar van 1973. Voor deze ooiën was geen speciale huisvesting. Het aflammen vond plaats in de stierenstal van afdeling 6 op roosters met stro.

In 1973 werd een open-frontstal van 20 x 10 m voor de schapen gebouwd, tegen de werktuigenberging van afdeling 6.

De stal was ingedeeld in vijf hokken van 9 x 3 m. Aan de voorkant van de hokken zaten hooiruiven met kippegaas. Langs het voerpad zaten houten krachtvoerbakken. Achter deze werktuigenberging werd een ruimte van 12 x 3 m bijgebouwd om dienst te doen als aflamruimte. Hier werden 14 kraamhokjes gemonteerd bestaande uit houten hekjes van 1,50 m lang, die met ogen en penen in elkaar gezet konden worden.

Oude stal voldeed goed

De oude open-frontstal heeft heel goed voldaan, onder andere wat betreft hokgrootte, voeren, strooien en bereikbaarheid. De schapen konden binnen de stal gemakkelijk verplaatst worden. Ook het binnenhalen en naar buiten brengen kon vlot gebeuren.

Omdat de hooiruif verplaatsbaar was kon met een voorlader worden uitgemest.

Zodra de eerste lammeren in deze stal kwamen bleken de tussenhekken en de ruimten boven de voerbakken niet "Jammerdicht" te zijn. Door het tussenhek van meer planken te voorzien en door het aanbrengen van kleppen boven de krachtvoerbakken, werd dat verbeterd. Vooral op praktijkbedrijven waar de

lammeren meestal niet genummerd zijn is het uitbreken van lammeren een kwalijke zaak.

De omheining van de hokken en de hooiruiven bleek te licht gebouwd te zijn. Al na enkele jaren begon de inrichting er onooglijk uit te zien. Dit kwam ook, doordat de hokken ook af en toe gebruikt werden voor tijdelijke huisvesting van stierkalveren.

Aflamruimte

Omdat de aflamstal maar 3 m breed was werden de kraamhokjes van 1,50 x 1,50 m in trapeziumvorm opgesteld met een gang van 60 cm tussen de hokjes. Door van te voren het betreffende kraamhokje of groepshok open te zetten kon één man zonder veel moeite de dieren voor zich uit naar de kraamstal of terug naar het groepshok drijven.

Langs de vaste wanden waren stukken bouwstaal bevestigd voor het voeren van hooi. Dit voldeed redelijk. Krachtvoer en drinkwater werden verstrekt in emmers, die om omvallen te voorkomen werden geplaatst in ringen van dik draad. Het verstrekken van drinkwater via emmers, vraagt veel tijd en ook worden de emmers gemakkelijk bevuild met mest.

De inrichting van de aflamruimte en van de aangrenzende openfrontstal bestond uit een open hekwerk met spleten tussen de planken van 8 à 12 cm. Dit is weliswaar goedkoper dan dicht hekwerk, maar de kans op tocht is wel veel groter. Dit geldt vooral voor open-frontstallen en dichte stallen met openstaande deuren op de windkant.

Voor bijverwarming van pasgeboren lammeren en zwakke lammeren werden „biggenlampen” gebruikt. Bij extreem koud weer werd het open front van de groepshokken tussen dak en hooiruiven dichtgemaakt met aan haken opgehangen luiken. Een enkele maal werd ook de aflamruimte dichtgemaakt door op de scheiding met de schapenstal een gordijn van plastic folie op te hangen. Het dichtmaken van de schapenstal en aflamruimte rondom de aflamperiode kan waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk vervallen als de kraamhokjes en groepshokken vanaf de grond gemeten tot een hoogte van ca. 80 cm dicht zijn. Hekwerk van ca. 80 cm is voor groepshokken en kraamhokjes hoog genoeg. Ooien en lammeren springen hier in het algemeen niet overheen. Indien een makkelijk te openen hek of klapdeurtje ontbreekt, werkt een laag hek wel makkelijker. Overigens waren de hekjes van de kraamhokken na zes jaar gebruik nog in goede staat.

De kraamstal werd de eerste jaren in handwerk uitgemest. Een trekker met voorlader kon in deze ruimte niet komen. Er kon hier wel worden uitgemest met een „Bobcat” met voorlader.

Rooster van strekmetaal na 5 jaar doorgeroest

Een reeds op de vroegere Waiboerhoeve in Millingen aangeschafte onoverdekte stal met roosters van strekmetaal werd mee verhuisd naar Lelystad. Deze stal werd uitgebreid en er werd een steviger raamwerk onder de roosters aangebracht. Hij werd geplaatst op een éénsteens muurtje van ca. 40 cm hoog. De roosters waren niet verzinkt of op een andere manier behandeld. Ze begonnen na vijf à zes jaar gebruik door te roesten.

De stal was niet gemakkelijk uit te mesten. Om de mest in handwerk te verwijderen moesten de op houten balken vastgespijkerde roosters met een voorlader worden opgelicht. Verder was er op de kopeinden een ruif aangebracht, waarbij door een contragewicht de scharnierende achterwand het ruifvoer constant tegen het bouwstaal zou moeten drukken. Dit heeft nauwelijks gewerkt. Bovendien zou men voor de bodem metaal moeten gebruiken dat behandeld is tegen roest. De in deze stal geplaatste vlotterbak met verwarmingselement voldeed goed.

In 1978 is deze roosterstal gesloopt. Een open stal als zodanig is te gebruiken voor schapen, waarvan de voeding in hoofdzaak bestaat uit ruifvoer. Dit moet gegeven worden in een overdekte ruif met daarnaast enkele onsjes krachtvoer, die snel opgenomen worden.

Roosters van strekmetaal zijn geschikt voor de huisvesting van lammeren en schapen. De roosters dienen wel goed tegen roest behandeld te zijn.

Expanded metal false floors are suitable for housing of lambs and sheep. The metal should be treated properly against rust.

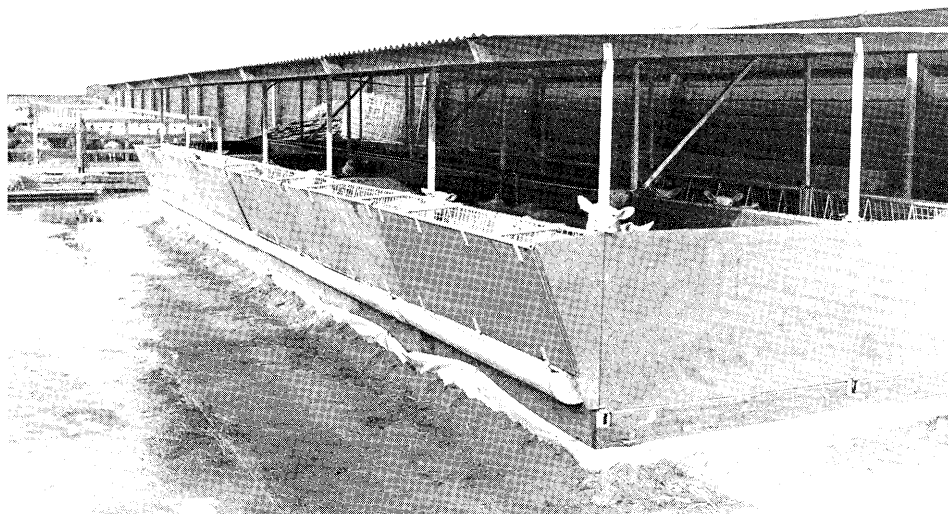
Overdekte roosterstal

In de winter van 1975 werd een overdekte roosterstal in gebruik genomen voor het afmesten van lammeren. Deze stal was 12 m lang en 3 m breed. De stal was in de lengte aan beide zijden voorzien van ruwvoerruiven en krachtvoerbakken (zie foto). Het geheel was demontabel en kon ingedeeld worden in zes ruimten van 4 x 1,5 m. De stal werd enkele malen verplaatst.

Voor het afmesten van lammeren is deze stal goed bruikbaar gebleken. De lammeren kregen ad lib. krachtvoer met daarnaast 100 à 200 gram hooi per lam per dag. Ze groeiden redelijk tot goed. In een proefje werd het houden van lammeren in deze stal vergeleken met huisvesting in de open-frontstal. De groei van de lammeren in de overdekte roosterstal was zelfs beter. Waarschijnlijk werd in de open-frontstal te veel stro opgenomen, waardoor de opname van krachtvoer werd gedrukt.

Het drinken van water uit drinknippels vormde geen probleem. Binnen enkele dagen wisten de lammeren de nippels te gebruiken. Een nadeel was, dat de nippels bij vorst snel waren vastgevroren.

In 1977 en 1978 is deze stal regelmatig gebruikt voor lammeren van een leverbotproef (CDI, afdeling parasitologie). Eerst kregen deze lammeren hooi of kuil aangevuld met krachtvoer. Hierbij werd echter veel ruwvoer vermorst, waardoor de roosters verstopt raakten en de lammeren vuil werden. In 1978 werd besloten

Dit is de overdekte roosterstal. Een dergelijke stal is alleen geschikt voor de huisvesting van lammeren, die hoofdzakelijk afgemest worden op krachtvoer.

This is the covered housing with iron grid floors. This kind of accommodation is only suitable for housing of lambs which are fattened on mainly concentrates.

hoofdzakelijk snijmaiskuil als ruwvoer te geven. Toen bleven de roosters redelijk schoon.

In 1978 werd de overdekte roosterstal geplaatst op een ca. 50 cm hoge betonnen muur. De stal grenst nu met een open zijde aan de mestput van de stierenstal, zodat de mest van de lammeren rechtstreeks in de mestput komt. Als de mest te dik is, wordt water toegevoegd.

Kavelweg met boomschors

Samen met het IMAG werd het gebruik van boomschors in een uitloop beproefd. Dit gebeurde over een lengte van 40 m op een kavelpad van 7 meter breed. Dit was ongeveer 80 meter van de schapenstal vandaan. Hier werden eerst geperforeerde plastic drainagebuizen gelegd en over de hele oppervlakte werd 10 cm zand aangebracht. Daarop werd een laag boomschors van een halve meter dik aangebracht. Van de laag boomschors is nu nog maar een klein laagje over. Er is veel schors verdwenen door het ursusgas langs het kavelpad. Ook is er een gedeelte verteerd.

De boomschors werd ten hoogste twee maal per jaar met een cultivator losgemaakt. Het was waarschijnlijk beter geweest de boomschors wat vaker en minder diep los te maken. Dit kan het beste gebeuren in de zomer bij droog weer als de boomschors niet gebruikt wordt en tijd heeft om op te drogen.

De boomschors als zodanig is goed bruikbaar gebleken voor schapen buiten de aflamperiode. De plaats was echter minder gelukkig gekozen. Er moest nogal gesjouwd worden van de stal naar de uitloop (ca. 80 m) met ruw- en krachtvoer. Bovendien werd de onverharde toegangsweg naar het met boomschors opgehoogde gedeelte al gauw stuk gereden. De conclusie is, dat een uitloop van boomschors goed voldoet mits hij grenst aan een verharde weg of nog liever aan de stal. Verder dient de boomschors op zijn plaats te worden gehouden met bijvoorbeeld planken. Gaas alleen laat te veel boomschors door.

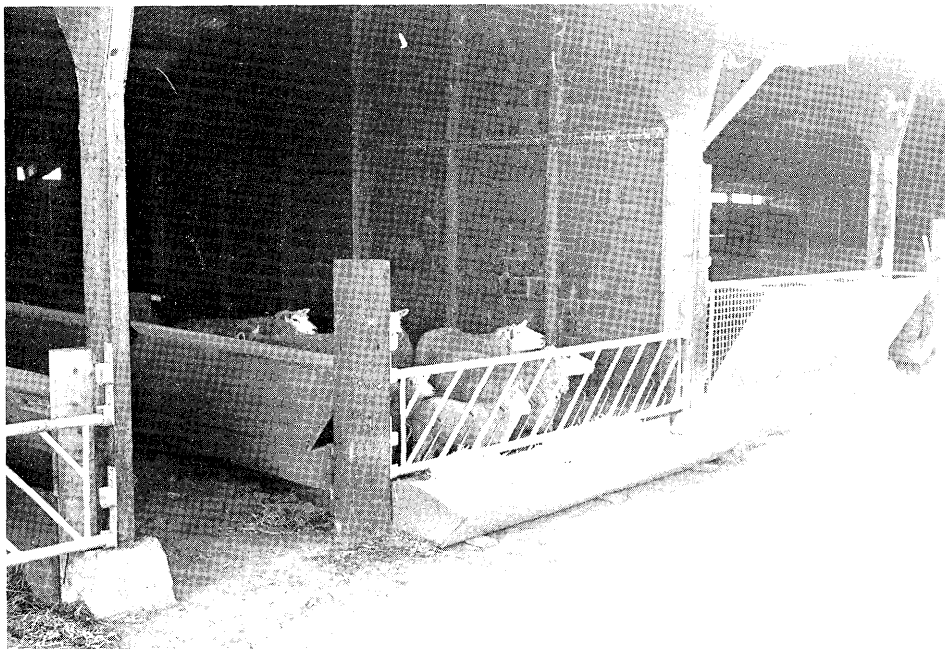
Verbouw en nieuwbouw

De aanwezige open-fronstal en aflamruimte werd in 1978 uitgebreid en aangepast.

De vernieuwde open-fronstal is verdeeld in 5 vakken van 9 x 3 m. Er zitten uitneembare tussenhekken in de vakken en draaibare achterhekken. Deze zijn gemaakt van 25 mm occumé/multiplex platen. De voerpaden zijn 1 m breed en het achterpad is 80 cm breed. Aan het kopeinde van de stallen zitten gegalvaniseerde ruiven van 3 m breed, die in de hoogte verstelbaar zijn. In de lengte langs het voerpad zijn krachtvoerbakken met klep aangebracht. Deze bakken zijn ook in de hoogte verstelbaar. De afmetingen van de bakken zijn zodanig dat hierin ook snijmais gevoerd kan worden.

In het vak grenzend aan de werktuigenberging werden 9 en in de oude aflamruimte 12 demontabele kraamhokjes geplaatst met een afmeting van 2 x 1 m. Voordeaflamhokjes werd 18 mm multiplex gebruikt, voorzien van een coatinglaag (betonplex). Dit materiaal is hierdoor, als de hokken leegkomen, gemakkelijk te reinigen. Voor het voeren van hooi en krachtvoer in de kraamhokjes werd een gedeelte uitgerust met losse ruifjes en een krachtvoerbakje en een gedeelte met een gecombineerde hooi/krachtvoerbak.

Achter de stal werd een uitloop gemaakt van 130 m². Deze uitloop werd gedraineerd met om de 5 m een geperforeerde drainagebuis, die net onder het maai-veld lag. Als strooisel werd een laag heide met daarop boomschors aangebracht, in totaal ca. 0,5 m hoog. De uitloop staat in verbinding met het achterste groepshok van de stai. Via 2 kruipgaten kunnen lammeren eventueel apart krachtvoer opnemen in het aangrenzende groepshok. Punten van onderzoek voor het eerste jaar zijn de drinknippels, die in negen kraamhokjes zijn aangebracht, de diagonale voerhekken en de uitloop van heide en boomschors. De huidige schapenhuisvesting lijkt alleszins acceptabel.

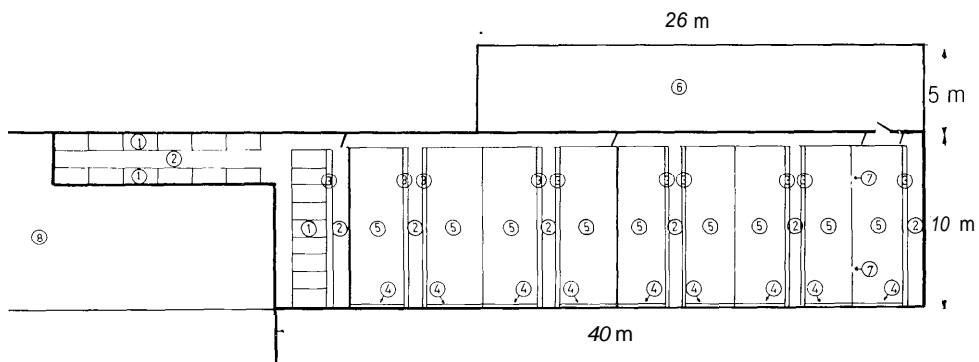

In open-frontstallen kan men het beste dichte afscheidingen aanbrengen. Dit geeft minder tocht dan open hekwerk.

In open housing closed fences should be applied. This results in less draught.

Figuur 1. Plattegrond schapenstal

Figure 1. Plan of sheep accommodation

Verklaring :

1= kraamhokjesnursery pens

2=voerpad/feeding passage

3= voerbaktrough

4 =ruwvoerriif/roughage rack

5=groepshokken/groups pens

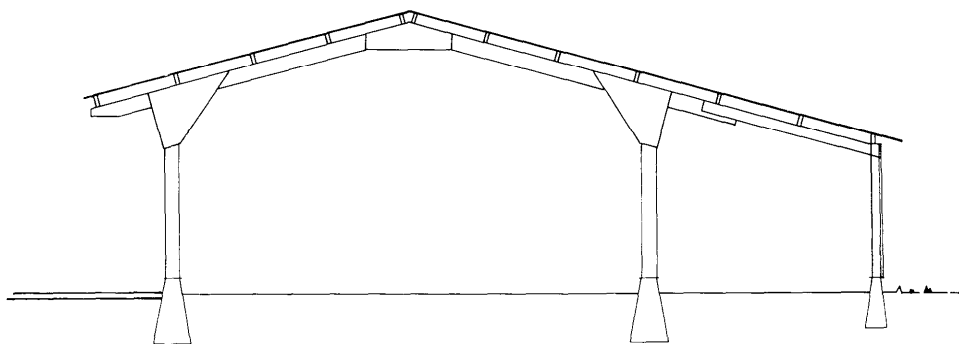
6= uitloop met boomschors/run with bark

7= kruipgaten voor lammeren/creep for lambs

8= werktuigenberging/storage of machinery

Figuur 2 Dwarsdoorsnede van schapenstal

Figure 2. Cross section of sheep accommodation

Samenvatting

Bij een zware schapenbezetting, zoals op de Waiboerhoeve (20 schapen per ha), moet men erop rekenen dat de schapen vanaf december tot en met maart worden opgesteld. Hiervoor dient huisvesting in de een of andere vorm aanwezig te zijn. Hiervoor heeft de open-frontstal in bijna alle opzichten goed voldaan. In dergelijke stallen kan men het beste de groepshokken en kraamhokjes rondom van dicht hekwerk voorzien. Dit geeft minder tocht. Ook kan men hiermee voorkomen dat lammeren ontsnappen. In de praktijk wordt hekwerk vaak nog onnodig hoog gemaakt. Een hoogte van 70 à 80 cm is meestal voldoende.

Een uitloop met bijvoorbeeld boomschors is goed te gebruiken, maar deze dient dan wel te grenzen aan een goede verharding en nog liever aan de schapenstal.

De overdekte roosterstal leende zich goed voor het afmesten van slachtlammeren op krachtvoer. Vanwege de opstelling van de ruiven was deze stal voor volwassen oaien ongeschikt, omdat deze ruwvoer morsten, waardoor de roosters verstopt raakten. Roosters van strekmetaal zijn goed te gebruiken, mits ze behandeld zijn tegen roest.

Summary

With high stocking rates of sheep, like on the Waiboerhoeve (20 ewes per ha), the sheep should be indoors from December to April. For this purpose the open housing (see picture) came up to the expectations in nearly all respects. With open housing closed fences should be applied for the group pens and nursery pens. This results in less draught. It can also prevent the lambs from escaping. In practice fences are often higher than necessary. A height of 70 to 80 cm is usually sufficient.

A run with e.g. bark can be used very well, but it should adjoin a good surfacing or better the stall.

A covered housing with iron grid floors was suited very well to fattening of lambs on concentrates. Because of the situation of the roughage racks, this housing is less suited for adult sheep, as roughage blocks up the grids. An expanded metal false floor is suited for housing; the metal should, however, be treated against rust.